

„Věčnost“ a pravda

V tom světě, do něhož jsme se narodili a v němž až do své smrti žijeme, je všechno v ustavičném pohybu, ať už rychlém nebo někdy velmi pomalém. Přesto má smysl mluvit také o „věčnosti“ ve smyslu nečasovosti, nadčasovosti nebo mimočasovosti. Klasickým příkladem jsou geometrické obrazce (s těmi to vlastně ve starém Řecku začalo, viz Thaletův pravoúhlý trojúhelník) a čísla (ovšem jen ta, která nespojujeme s žádnými „věcmi“, „předměty“; pro pythagorejce byla čísla počátkem či zdrojem všeho). Velkou chybou, ba hrubým omylem bylo přisuzovat „věčnost“ pravdě. Chyba to byla zejména tam, kde byla pravda chápána jako „souhlas“ (nebo „soulad“) se „skutečností“: jestliže sama skutečnost se stále mění, nemůže ani pravda o ní být neměnná, pokud budeme trvat na onom „souladu“ (pak by se pravda musela podobat skutečnosti i v tom ustavičném proměňování). Ale jde ještě o něco mnohem vážnějšího a důležitějšího. Rádl už v českém vydání 2. dílu svého největšího díla napsal (a bylo to hojně citováno), jak „všichni mají pravdu“, ale že ta pravda není v tom, co řekli nebo napsali, ale někde za tím, v tom, co je k tomu jejich poznání a pak k formulacím vedlo. A v Romantické vědě píše Rádl v rámci kritiky Kantova programu jakési definitivní a proto už věčně neměnné „metafyziky“: „Co je to za námitku, že nezaložili trvalého panství? Ani světské říše, ani náboženské systémy, ani vědecké nauky, ani stavby, nic hmotného ani dogmaticky ustanoveného netrvá věčně. Zajisté, právem řekl Kristus: Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.. Víme však, jak tomu rozumět: *smysl* jeho slov, vnitřní *smysl*, vnitřní pravda, kterou každý znova a v nové formě prožíváme, jsou věčné. Ale v tomto smyslu i pravda Platonova a Aristotelova i druhých metafysiků jest věčná ...“ (str. 131). Můžeme aspoň principiálně tuto Rádlovu myšlenku akceptovat?

(Písek, 121224-1.)